

- Castells, Manuel, 2000. *End of Millennium: The Information Age*. Hoboken, NJ: Blackwell Publishing.
- Dahl, Robert A., 1982. *Dilemmas of pluralist Democracy: Autonomy and Control*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Dahlberg, Lincoln, 2010. "Cyber-libertarianism 2.0: A Discourse Theory/Critical Political Economy Examination", *Cultural Politics* 6(3), s. 331-356.
- Dunn, Jeff, 2017. "Facebook and Google dominate web traffic, but not the same kind" *Business Insider* 24 maj 2017. Tillgänglig via <https://www.businessinsider.com/google-facebook-news-traffic-chart-2017-5?r=US&IR=T> hämtad 2019-05-14.
- Fleischer, Rasmus, 2013. *Tapirskrift*. Excerpt förlag.
- Goldhaber, Michael H., 1997. "The Attention Economy and the Net", *First Monday* 2(4), 7 april 1997.
- Graham-Harrison, Emma, 2019. "Inside Facebook's war room: the battle to protect EU elections", *The Guardian* 5 maj 2019. Tillgänglig via <https://www.theguardian.com/technology/2019/may/05/facebook-admits-huge-scale-of-fake-news-and-election-interference> hämtad 2019-05-14.
- Hallinan, Blake & Sprifhas, Ted, 2016. "Recommended for you: The Netflix prize and the production of algorithmic culture", *New Media & Society* 18(1), s. 117-137.
- Hindman, Matthew, 2008. *The Myth of Digital Democracy*. Princeton: Princeton University Press.
- Klinger, Ulrike & Svensson, Jakob, 2015. "The emergence of network media logic in political communication: A theoretical approach. *New Media & Society* 17(8), s. 1241-1257.
- Kreiss, Daniel & McGregor, Shannon, 2018. "Technology Firms Shape Political Communication: The Work of Microsoft, Facebook, Twitter, and Google With Campaigns During the 2016 U.S. Presidential Cycle", *Political Communication* 35(2), s. 155-177.
- Lévy, Pierre, 1997. *Collective Intelligence: Mankind's Emerging World in Cyberspace*. Cambridge MA: Perseus.
- McGuigan, Lee, 2019. "Automating the audience commodity: The unacknowledged ancestry of programmatic advertising", *New Media & Society* Online First 6 maj 2019. <https://doi.org/10.1177/1461444819846449>.
- Rheingold, Howard, 2002. *Smart mobs: The next social revolution*. Cambridge, MA: Perseus.
- Shirky, Clay, 2008. *Here Comes Everybody. The Power of Organizing Without Organizations*. New York: Penguin Press.
- Surowiecki, James, 2004. *The Wisdom of Crowds: Why the Many Are Smarter Than the Few and How Collective Wisdom Shapes Business, Economies, Societies, and Nations*. London: Abacus.
- Tufecki, Zeynep, 2019. "Zuckerberg's So-Called Shift Towards Privacy", *New York Times* 7 mars 2019. Tillgänglig via <https://www.nytimes.com/2019/03/07/opinion/zuckerberg-privacy-facebook.html>, hämtad 14 maj 2019.
- Nils Gustafsson är verksam vid Institutionen för strategisk kommunikation, Lunds universitet. E-post: nilsgustafsson@isk.lu.se

Johansson, Karl Magnus & Nygren, Gunnar (red.), 2019. *Close and Distant. Political Executive-Media Relations in Four Countries*. Göteborg: Nordicom.

Anmälan av Elsa Hedling

Det har gått några år sedan den danska succéserien *Borgen* sände sin tredje och sista säsong (visades av SVT 2011-2013). TV-serien om maktspelet på Christiansborg som blev en tittarsuccé både i och utanför Danmark, skildrar relationen mellan en nytillträd statsminister, dennes medierådgivare (eller som man säger i serien, "spinndoktor") och en nyhetsredaktion frontad av en ung, ambitiös journalist. Serien varvar den politiska dramaturgin av ständiga attacker mot makten, interna läckor och försiktiga avvägningar i relation till de senaste opinionsmätningarna med de informella relationernas vardagliga avtryck.

Ett äktenskap i kris, en svår barndom, hälsoproblem och krävande chefer är faktorer som påverkar huvudpersonernas förmåga att navigera i det politiska spelet. Ett ledmotiv i serien är statsministerns, den charmerande Brigitte Nyborg, kamp med den pragmatism som krävs (särskilt av en minoritetsregering), utan att förlora sin idealism. Och nog är det just pragmatism som gäller i vår tids 24-timmars nyhetscykel, där allt och alla kan rapportera till den ständigt pågående men i viss mån utarmade, politiska debatten. Det räcker inte längre att som partiledare profilera sig med kompetens i ett litet antal frågor och därför krävs välplanerade kommunikationsstrategier. Men det är inte självklart att denna anpassning drivits bara av kommunikatörer eller journalister, i *Borgen* är maktens höga pris framträdande allteftersom Nyborg lär sig kontrollera det politiska spelet.

I bruset av vår tids sociala medier och "fake news" tenderar emellertid dynamiken mellan aktörer i maktens centrum, illustrerat av Christiansborg, att negligeras. Förvisso kan numera alla producera nyheter men det ömsesidiga beroendet mellan journalister och politiker som karaktäriserar demokratiska system består. I antologin *Close and Distant. Political Executive-Media Relations in Four Countries*, studeras några aspekter av denna relation genom jämförelser mellan Finland, Litauen, Polen och Sverige.

Politiker behöver journalister som kommunicerar, analyserar, legitimerar och kontrollerar politiken. Journalister behöver politiker som skapar, utför, utmanar och misslyckas i politiken för att ge nyhetsvärde till den politiska rapporteringen. Trots att politiker själva kan nå ut till en bred publik genom nya kanaler på Internet, används sociala medier ofta främst av politiker för att nyhetsvärdet ska "plockas" upp av nyhetsmedia. Sociala medier har alltså inte ersatt den politiska journalistiken utan istället blivit en av de kanaler som politiker, och journalister, använder i relationen med varandra. Internet och sociala mediers format har emellertid

förändrat och utmanat traditionell nyhetsmedia bland annat genom de betydligt lägre produktionskostnaderna, vilket lett till drastiskt minskade resurser för nyhetsredaktioner världen över. En stor förändring är naturligtvis också uppluckringen av partipressen som tidigare dominerade politisk nyhetsmedia i Västeuropa. Det har dessutom skett en professionalisering, framförallt i kommunikationen av offentlig sektor. Trenden med allt större regeringsorganisationer innebär större medvetenhet om och kontroll över den politiska kommunikation som paketeras och riktas till nyhetsmedia, och i förlängningen till folket. Inom forskning om politikens medialisering talar man om att politiken i ökande utsträckning har antagit medielogik, alltså anpassat politiken till nyhetsmediernas förväntningar om nyhetsvärde (Strömbäck 2008). Politiska roller som pressekreterare, kommunikationsrådgivare, mediatränare eller som i Danmark, spinndoktorer, är relativt nya i europeiska sammanhang. I Sverige var det t.ex. först på 1960-talet som regeringskansliet bemannades med en pressekreterare. Numera har samtliga ministrar och departement egna pressekreterare i kombination med andra kommunikationsroller som både proaktivt och reaktivt sköter relationen till massmedia. Gränserna mellan yrkesgrupperna är alltså numera mindre tvära vilket kan leda till en konsensuskultur, men också försvåra tidigare goda informella relationer mellan politiker och journalister. Förändringar har även skett i den publik som konsumerar politiska nyheter. Internet har både vidgat och fragmenterat den traditionella folkmassa som politisk journalistik riktat sig mot. En sensationell nyhet kan färdas mycket snabbt men vi vet också att politisk analys numera ofta sker i så kallade bubblor åtskilda av selektiv åsiktsrepresentation. Somliga menar att vi lever i en tid av hybridmedia där relationerna mellan aktörer engagerade i politisk kommunikation blivit mer rörliga (Chadwick 2017).

Mot denna bakgrund ställer bokens redaktörer Karl Magnus Johansson och

Gunnar Nygren ett antal frågor angående relationer av närhet och distans som antas karakterisera den politiska eliten. Å ena sidan föreligger starka konflikter mellan politiker och journalister. Konfliktlinjen grundas i journalistikens granskande roll och kommersialiseringen av nyhetsmedia. På senare år har den tilltagande populismen inneburit ökade risker för journalister i deras granskande roll om inte nödvändigtvis i relation till den personliga säkerheten som avseende tillgången till viktiga platser och nätverk. USAs president Donald Trump är t.ex. numera känd för att kunna dra in journalisters ackreditering i Vita huset efter konfrontationer. Här har också sociala medier i viss mån lett till större befogenheter för politiker som givet att de har en väletablerad kanal på Internet är mindre beroende av att hålla sig väl med journalister. I rollen som Sveriges utrikesminister valde t.ex. Carl Bildt ofta att referera journalister till sin egen blogg, där han menade att hans uttalanden löpte mindre risk att bli felciterade eller fel-tolkade. Men det är också nyhetsmediernas jakt efter sensationsnarrativ och förändring som driver konfliktlinjen.

Å andra sidan innebär symbiosen mellan politiker och journalister att båda grupper är införstådda med värdet av goda relationer sinsemellan. Informella relationer eller gemensamma värderingar kan därför också utgöra hinder för mediernas granskande roll. Denna relation har uppmärksammats i form av kritik mot det politiska etablissemangets maktkoncentration i Sverige. När Sveriges Television (SVT) efter en partiledardebatt 2018 valde att ta avstånd från ett inlägg i debatten av Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson, togs fallet upp i Granskningsnämnden (som är en del av Myndigheten för press, radio och tv). Granskningsnämnden fällde sedermera SVT för agerandet såsom varande i strid mot uppdraget om opartiskhet. Liknande fall och efterföljande diskussioner har på senare tid uppstått i en rad europeiska länder, varav några uppmärksammas i boken.

Boken driver tesen att dessa utvecklingar av både tilltagande närhet mellan politik och nyhetsmedier och ökad fragmentisering inom de två sektorerna lett till en centralisering av maktintressen. Här representerar de fyra länderna både variation och likhet. I Sverige och Finland påvisas en gradvis centralisering av regeringens kommunikation som inneburit ökad kontroll för statsmakten i relation till nyhetsmedierna. I Polen och Litauen är mönstret inte lika starkt främst på grund av mindre koordinerad kommunikation mellan regeringsdepartementen. Alla fyra länder vittnar dock om professionalisering och anpassning till en mer strategisk kommunikationskultur, bland annat genom sociala medier som många av bokens informanter framhåller som ett nödvändigt ont. Sociala mediers roll är också intressant givet bokens slutsats om de informella relationernas betydelse i alla fyra länder, Twitter, liksom kommunikation via e-mail och SMS tycks upprätthålla informella nätverk.

I bokens tre delar (och elva kapitel) beskriver och analyserar kapitelförfattarna relationerna mellan politiker och journalister i de respektive länderna (del 1) och mellan länderna (del 2). Boken avslutas med en diskussion som belyser kapitlens bidrag både från ett statsvetenskapligt och journalistiskt perspektiv. Bokens stora bidrag är det breda anslaget och de många olika dimensioner den analytiskt förhåller sig till: från vardagliga rutiner – de slentrianmässiga aspekterna av relationen mellan sektorer och dess olika aktörer – till de mer institutionaliserade (och reglerade) förhållandena och hur dessa förändrats över tid. Denna vidd från micro till meso till macro, bringar en fördjupad förståelse av den politiska kultur som ofta präglar relationer i makteliten, men som är en svår-fångad variabel. Genom dessa dimensioner, som presenteras i inledningskapitlet, förhåller sig bokens elva kapitel hela tiden nära varandra vilket ger läsaren goda möjligheter till en systematisk jämförelse både inom och mellan de empiriska nedslagen. Här är boken också ett viktigt bidrag till förståelsen av hur

hybrida mediesystem fungerar i praktiken, där de institutionaliserade relationerna inte alltid visar komplexiteten i att t.ex. mänskliga relationer numera sker både online och offline. Det är också i denna dikotomi som boken visar ett behov av mer förståelse av förändringar i politisk journalistik bortom de sociala mediernas förklaringskraft. Kapitlen erbjuder också diskussioner om förändring över tid, dels genom kortfattade nedslag av viktiga förändringar i det institutionaliserade förhållandet mellan politik och medier, men också genom många citat från de personer som intervjuats och själva upplevt förändring.

Bokens första del ger en beskrivande bild av situationen i de fyra länderna som delvis förklaras av ländernas tämligen olika politiska kontexter. I Polen har dessutom stora förändringar skett under studiens tid, sedan det ödesdigra valet 2015 har den konservativa majoritetsregeringen begränsat den fria pressens utrymme. Både Polen och Litauen utmärks av en postkommunistisk kontext där relationerna mellan aktörerna i fokus inte har samma historiska bäring. Litauen är dessutom ett betydligt mindre land än de övriga (ca. 2,8 miljoner invånare), vilket innebär en mindre maktelit med närmare relationer. Sverige och Finland förefaller relativt lika, men Finland ger uttryck för mer balanserad samverkan mellan politiker och journalister.

I bokens andra del används jämförelsen dem emellan i intressanta analyser av regeringskommunikation, sociala medier, formella och informella samspel, medielogik och politisk kommunikationskultur. I dessa kapitel ställs det empiriska materialet, över 80 djupintervjuer, i relation till forskningsfronten i politisk kommunikation. Särskilt intressanta är kapitel 9 (författat av Gunnar Nygren och Risto Niemikari) som diskuterar medielogikens plats i den politiska verktygslådan och kapitel 10 (författat av Auksė Balčytienė och Tom Moring) om politisk kommunikationskultur. Diskussionerna i de båda kapitlen belyser även andra resultat och det är främst här som de tre analytiska nivåerna

tillsammans med det jämförande perspektivet, visar bokens unika bidrag. Medielogik i politiken handlar om att utöva kontroll genom ökad förståelse och kompetens i politisk kommunikation. I ett mer konkurrenspräglat informationssamhälle innebär detta ökat inflytande i politiken. Professionalisering i kombination med politisk kommunikationskultur, som antingen utvecklats mot mer pluralism (Sverige och Finland), eller begränsats av politiska skäl (Polen) eller av andra faktorer givna för kontexten (Litauen), tycks förklara många av bokens resultat.

Den jämförande studien bekräftar författarnas tes om det ökade värdet av relationer och nätverk som innebär en pågående maktcentralisering; detta påvisas i alla de fyra länderna. Allra längst har denna utveckling gått i Sverige där den politiska sektorn väger tyngst i balansen av kontroll mellan de båda grupperna. Medan regeringskansliet utvidgats och inneburit fler specialiserade kommunikationstjänster, har nyhetsredaktioner minskat och inneburit krav om mer generell kompetens. I bruset av sociala medier och falska nyheter, är boken därför ett viktigt bidrag för en mer nyanserad analys av vår tids problem och dess orsaker.

Bokens populärkulturella referens till Netflix-serien *House of Cards* signalerar uppgivenhet inför politisk cynism men studiens resultat ligger som väl är närmare *Borgens* dramaturgi. Samtliga avsnitt av *Borgen* inleds med ett citat som fångar det politiska dramatiska kärna, oftast från Machiavelli, men ibland figurerar någon av Winston Churchills, Abraham Lincolns, Mao Zedong eller Lenins ofta citerade utsagor om politik. Den sistnämnde lär ha myntat uttrycket "förtroende är bra men kontroll är bättre" som ofta nämns just i diskussioner om maktcentralisering. Det må vara lätt att skylla på de sociala mediernas förenkling och polarisering av politiken, men kontroll över hur politik kommuniceras och blir tillrättalagd av makteliten har också bidragit till sjunkande förtroende. Detta är ett minst lika angeläget samhällsproblem idag.

REFERENSER

Chadwick, Andrew, 2017. *The Hybrid Media System*. Oxford: Oxford University Press.

Strömbäck, Jesper, 2008. "Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics", *The International Journal of Press/Politics* 13(3), s. 228–246.

Elsa Hedling är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
E-post: elsa.hedling@svet.lu.se

Tufekci, Zeynep, 2017. *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*. New Haven: Yale University Press.

Anmälan av Karin Skill

När internet introducerades på 1990-talet uttrycktes förhoppningar att det skulle bidra till deliberativt deltagande (Yates 2016). Liknande förväntningar uttrycktes för sociala medier under deras första år, och det är något som är i fokus för denna politiska etnografi av turkiska forskaren Zeynep Tufekci. Hon kallar sig själv teknosociolog och ger sig i kast med relationerna mellan teknik, politik och sociala medier i proteströrelser i såväl auktoritära stater som demokratier. Tufekcis bok tar utgångspunkt i de höga förväntningarna på internet som ett demokratiskt verktyg för yttrandefrihet under den s.k. arabiska våren. Men förväntningarna på teknikens inneboende kraft har kommit att nyanseras. Till exempel talar Mineur och Sannerholm om ett normativt skifte i bistånd till IKT (2018: iii) där betoning på digitalisering istället gått mot insatser som motverkar antidemokratiska krafter och propaganda. Man kan säga att Tufekci skriver det normativa skiftets historia då hon fokuserar på perioden 2010 till 2016. Hennes exempel av twittrande mitt i tårgasen kommer utöver Tunisien och Egypten, från sociala rörelser i Turkiet och USA, med historiska utblickar mot Zapatisterna och den

amerikanska medborgarrättsrörelsen som möjliggör jämförelser med tidigare analyser av proteströrelser.

På sin websida technosociology.org beskriver Tufekci sin ambition att skriva för en bredare publik och att publicera via Creative Commons License för att göra den tillgänglig. Denna ambition innebär att texten är läsvärd även utanför akademiska kretsar, men samtidigt till att teoretiska bidrag tonas ned. *Twitter and teargas* har tre delar: "Making a movement", "A protester's tools" samt "After the protests". I den senare visar hon hur auktoritära stater gått från att använda censur till att skapa oreda och osäkerhet genom olika sätt att översvämma digitala kanaler. Här nämner hon allt från digitala troll till makedonska ungdomar som får betalt för att producera falska nyheter. Metodologiskt ger Tufekci etnografiskt rika beskrivningar av vad hon observerat genom att vara på plats, via intervjuer och under digitala samtal, samt observationer av online-beteende bland aktivister.

Utöver förord och introduktion har boken nio kapitel. I kapitel 1 granskas digitalt nätverkande rum och hur sociala rörelser använder digitala verktyg för att mobilisera. I kapitel 2 undersöker Tufekci betydelsen av uppmärksamhet, traditionell massmedia, censur och framväxten av digital medborgarjournalistik. Kapitel 3 handlar om hur de ideologiskt vänsterorienterade och nätverkande sociala rörelserna organiserar sig. Även om hon främst deltagit i vänsterkretsar menar hon att hennes analys gäller för hela det politiska spektret och hon nämner till exempel the Tea Party med snabbare beslutsordning. I kapitel 4 beskrivs hur protestkultur i nätverkande anti-auktoritära rörelser samspelar med *affordances* som digital teknik medger. *Affordances* är "the actions a given technology facilitates or makes possible" (xi). I det femte kapitlet får vi se hur Tufekci positionerar sig filosofiskt och metodologiskt när hon studerar teknik och samhälle. Hon poängterar att hon inte har för avsikt att studera sociala rörelsers framgång eller misslyckande utan just "affordances".